

تبعات حقوقی تحریم ها

(۹)

امیر فیض - حقوقدان

تحریر حاضر در هاشم این مهم است که تبعات حقوقی تحریم های علیه ایران مشتمل بر پایگاه های ایجاد آنها و نیز رفع اثر از آنها را مورد نقد قرار دهد.

علت انتخاب این موضوع برای این تحریر میتواند این باشد که جمهوری اسلامی تصور میکند با تسلیم به تعهدات موافقتنامه ژنو خود بخود تحریم ها هم پایان یافته است.

آقای هانس بلیکس Hans Martin Blix مدیرکل سابق آژانس اتمی نیز بعد امضای موافقتنامه ژنو در یک مصاحبه ای اظهار عقیده کرد که انجام تعهداتی که جمهوری اسلامی در موافقتنامه ژنو عهده دار شده سبب بطلان قطعنامه های شورای امنیت خواهد شد.

واما بعد

رویه قضائی معتبری میگوید هر مرجعی که حکم و وضع قانون میکند همان مرجع حق بطلان حکم و یا نسخ قانون را خواهد داشت «قانون باقانون لغو میشود و حکم باحکم باطل».

در تطبیق مورد، تحریم هائی که علیه ایران به مرحله اجرا درآمده هیچکدام از آنها بدون آنکه صادرکننده حکم تحریم، صریحا حکم تحریم سابقه را باطل نکند، تحریم کماکان بقوت خود باقی خواهد ماند.

تطبیق مورد

تحریم های علیه ایران را میتوان از لحاظ مرجع تحریم کننده به سه قسمت تقسیم کرد:

مرجع اول - شورای امنیت و قطعنامه های تحریمی آن

قطعنامه های تحریمی که شورای امنیت در رابطه با فعالیت های هسته ای و عدم همکاری با آژانس اتمی بعنوان مجازات ایران صادر کرده فصل مشابهی است که شرح آن در تحریر (حضور درک در موافقت نامه ژنو رفته است) ۲۶ ژانویه ۲۰۱۴^۱

تحریم های شورای امنیت بواسطه آنکه از مرجع شورای امنیت صادر شده تنها مرجع صالح برای رفع اثر از آنها فقط شورای امنیت است.

^۱ - <http://1400years.org/AmirFeyz/HozourDarkDarMovafeghatnamehGeneve-AmirFeyz-26Jan2014.pdf>

این توجه فراموش نشدنی است که شورای امنیت سازمان ملل با آنکه اعضای اصلی آن همین پنج (۵) کشور طرف موافقتنامه ژنو هستند معهذاً شخصیت حقوقی شورای امنیت و صلاحیت آن با ۵ کشور عضو اصلی شورای امنیت متفاوت است؛ و نمیتوان موافقت نمایندگان ۵ کشور مذاکره کننده با ایران را در باره قطعنامه شورای امنیت دائر به رفع اثر از قطعنامه های تنبیهی شورای امنیت به حساب آورد.

موضوع فوق در موافقت نامه ژنو (متن وزارت خارجه جمهوری اسلامی) پیاده شده مقصود آنجاست که آمده:

«در فاصله میان گامهای اولیه و گام آخر، گامهای دیگری از جمله پرداختن به قطعنامه های شورای امنیت با هدف پایان رضایت بخش بررسی موضوع توسط شورای امنیت سازمان ملل وجود خواهد داشت».

مفهوم این صراحت این است که نه انجام تعهدات جمهوری اسلامی سبب لغو قطعنامه های شورای امنیت خواهد شد و نه نمایندگان ۵ کشور عضو شورای امنیت که طرف مذاکره و تعهد جمهوری اسلامی بوده اند میتوانند اثر اجرائی قطعنامه های شورای امنیت را متوقف و یا معلق سازند و حتما باید موضوع توسط شورای امنیت مورد بررسی قرار گیرد.

شپنت باهدف رضایت بخش

چنانکه در صراحت بالا دیده میشود؛ پرداختن به قطعنامه های تحریم شورای امنیت بوسیله شورای امنیت مشروط به پایان هدف رضایت بخش بودن شورای امنیت از تعهدات جمهوری اسلامی شده است یعنی هر یک از اعضای شورای امنیت که در راس آنها آمریکا قرار دارد، با توسل به بهانه عدم رضایت از اجرای موافقت نامه ژنو و یا راه حل نهائی بسادگی میتواند از حق وتوی خود بدون ذکر دلیل استفاده کنند و با استفاده از شیظنتی که در موافقت نامه ژنو گنجانده شده بقای تحریم های شورای امنیت را حفظ کنند.

آیا مرجعی وجود دارد که جمهوری اسلامی بتواند رضایت ۱+۵ رابه اثبات رساند و اساسا اثبات رضایت ممکن است؟ فراموش نکنیم که شرط بطلان قطعنامه های شورای امنیت ایفای تعهدات جمهوری اسلامی، نیست بلکه رضایت شورای امنیتی است که آمریکا و دیگر اعضای ۵ کشور حق وتو دارند و رضایت هم اثبات کردنی نیست.

مرح دوم کنگره آمریکا واتحادیه اروپا

تحریم های مزبور به تحریم های چند جانبه و ملی موسوم گردیده است این تحریم ها که بصورت قانون در آمده گرچه صدور آن باتشریفات خاص و صرف زمان بوجود میآید ولی تحریم های بسیار با قدرتی است که نسخ و لغو آن بسیار دشوارتر از وضع آن خواهد بود خاصه بانفوذی که لابی اسرائیل در کنگره دارد و همین نفوذ سبب وضع قانون های متعددی برای تحریم های ایران شده است.

از خصوصیات تحریم های کنگره این است که رئیس جمهوری آمریکا نمیتواند با وضع تحریم مورد نظر کنگره مخالفت کند ولی معمولاً درخواست تعویق مینماید.

مرح سوم شخص رئیس جمهوری آمریکا

بخشی از تحریم های علیه ایران ناشی از اختیارات رئیس جمهوری آمریکا است که نیاز به تشریفات خاصه و زمان و بحث و کنگره ندارد و برای لغو آن هم فقط اراده رئیس جمهور آمریکا کافی است.

تحریمات کنگره و اتحادیه اروپا

تحریم های کنگره آمریکا و اتحادیه اروپا که از آنها بنام تحریم های چند جانبه و ملی یاد شده است در رابطه با نقض حقوق بشر، اتهامات تروریستی و کمک به تروریستها در مسیر وضع و اجرا قرار گرفته است و در واقع ارتباط مستقیم به مسائل هسته ای و موافقت نامه ژنو ندارد.

به همین دلیل در موافقتنامه ژنو (نسخه انگلیسی که ملاک است) هر جا از کلمه تحریم ها استفاده شده عبارت هسته ای ضم آن است تا با تحریم های مربوط به حقوق بشرو مسائل دیگر مخلوط نشود.

عبارت ذکر شده در نسخه انگلیسی موافقتنامه بقرار زیر است

Comprehensively lift UN Security Council, multilateral and national nuclear-relate sanctions.

که ترجمه فارسی آن چنین میشود

پس از انجام تمام تعهدات ایران بر اساس موافقت نامه ژنو فقط > بطور جامع تحریم های هسته ای شورای امنیت سازمان ملل، چند جانبه و تحریم های هسته ای ملی برداشته خواهد شد <

یعنی تعهدات جمهوری اسلامی در موافقتنامه ژنو فقط متوجه تحریم های هسته ای است نه تحریم های دیگر.

حعل در ترجمه فارسی

وزارت خارجه جمهوری اسلامی عبارت بالا را بقرار زیر ترجمه و با هدف واژه هسته ای منتشر ساخته است:

>.....بطور همه جانبه تحریم های هسته ای شورای امنیت سازمان ملل و تحریم های یکجانبه و تحریم های چند جانبه ملی را برداشته و گام هانی برای دسترسی به.....<

در مقام مقایسه بین آنچه که نسخه اصلی موافقتنامه ژنو نوشته و آنچه که نسخه فارسی وزارت خارجه جمهوری اسلامی بیان موضوع کرده بروشنی ملاحظه میشود که واژه > هسته ای < از تحریم های چند جانبه و ملی حذف شده و تفاوت ماهوی بین متن اصلی و متن جعلی و یا تحریف شده وزارت خارجه جمهوری اسلامی این است که انجام تعهدات موافقتنامه ژنو سبب بطلان تمام تحریم ها اعم از تحریم های شورای امنیت و تحریم های کنگره و اتحادیه اروپا خواهد بود.

از آنجا که تنها نسخه انگلیسی موافقتنامه ژنو ملاک تفسیر و عمل به موافقتنامه ژنوشناخته شده لذا ترجمه فارسی وزارت خارجه جمهوری اسلامی اعم از اینکه با سوء نیت باشد یا صرفا سوء ترجمه، تاثیری در دامنه عمل تحریم های کنگره و اتحادیه اروپا ندارد.^۲

آقای عراقچی اخیرا در مقابل درخواست خانم نادی پیلا کمیسر عالی حقوق بشر سازمان حقوق بشر که خواستار توجه مذاکرات وین به حقوق بشر در ایران هم شده مدعی شده که تمامی تحریم های علیه ایران در رابطه با مسائل هسته ای است و مسائل دیگر از جمله حقوق بشر ارتباطی به تحریم ها ندارد.

ادعای ایشان مطلوب مردم کوچه و بازار است و در مقابل نص موافقت نامه ژنو، بی اعتبار. آقای عراقچی میتواند قبل از امضای موافقتنامه این اشکال و دهها ابهام دیگر را مطرح کند نه حالا، وانگهی مذاکرات سیاسی همواره ثبت و ضبط و منتشر میشود و فورمول «مصرف داخلی» دیگر قابل اجراییست.

بر اساس همین روال، مجموعه مذاکرات و سوال و جواب هیئت ۱+۵ و ایران بوسیله (سرویس اخبار فدرال) جمع آوری و منتشر شده است و در یک قسمت از آن خانم شرمین میگوید: «به هیئت ایرانی گفته است مسئله تحریم آمریکا در سه موضوع است و با تعطیل برنامه هسته ای دو موضوع دیگر همچنان روی میز خواهد ماند (تروریسم و حقوق بشر)».

دلایل استقلال تحریم های کنگره و اتحادیه اروپا

شروع تحریم های آمریکا علیه ایران با مسئله گروگان گیری کارمندان سفارت آمریکا آغاز شد که آمریکا واردات از ایران را محدود و در ضمن ۱۲ میلیارد موجودی نقدی ایران را مصادره کرد.

بعد از امضای قرارداد الجزایر تحریم واردات از ایران ملغی ولی مصادره ۱۲ میلیارد باطل نشد و هنوز که هنوز است مصادره مبلغ مزبور ادامه دارد.

حاشیه = هیئت ایرانی اگر به جریان اجرایی قرارداد الجزایر آگاه بود و میدانست که آمریکا علیرغم امضای قرارداد الجزایر به عناوین و بهانه های مختلف ۱۲ میلیارد دلار ایران را آزاد نکرد میفهمید که عادت آمریکا زورگویی و بی اعتنائی به قول و قرار است و چنین موافقتنامه یکطرفه و بی بند و بار بسود آمریکا را امضا نمیکرد؛ که آمریکا ۱۰۰ میلیارد پول ایران را با تکلیف در اختیار خود داشته باشد.

در قرارداد الجزایر بدلیل عدم بصیرت هیئت ایرانی خاصه بهزاد نبوی ۱۲ میلیارد و اکنون ۱۰۰ میلیارد از پول ایران به حلقوم آمریکا رفته است. (پایان حاشیه).

- ❖ در جنگ عراق و ایران، آمریکا در کنار تحریم فروش اسلحه به ایران ورود وزیرکشور ایران را به آمریکا به علت نقض حقوق بشر ممنوع کرد.
- ❖ در زمان ریگان دولت آمریکا یکسری تحریم ها به اتهام حمایت جمهوری اسلامی از تروریسم وضع کرد.

^۲ - بطور طبیعی و غیر ارادی در درون رژیم اسلامی هرکس به توافقنامه نگاه میکند طبعا نسخه پارسی را مورد توجه و سند قرار خواهد داد و زحمت مقایسه با متن انگلیسی یا برایش امکان ندارد (زبان نمیداند) یا تنبلی مانع میشود بنابراین برداشت نادرستی در ذهن مذاکره کننده و مراجعه کننده وجود دارد و با ذهنیت غلط در جلسه ها حاضر میشود. این خود موجب اختلاف نظر ها و مرافقه های بعدی را فراهم میکند. حک

- ❖ در سال ۱۹۹۵ ابتدا به درخواست آقای کلینتون، کنگره تحریم های سنگین اقتصادی علیه جمهوری اسلامی وضع کرد و متعاقب آن کنگره قانونی وضع کرد بنام <ابلسا> که شرکتهای آمریکائی را ممنوع از معامله بیش از ۲۰ میلیون دلار با ایران میکرد.
- ❖ در سال ۲۰۱۱ آقای اوباما قانون تحریم بانکهای ایران و نفت ایران را که کنگره وضع کرده بود تصویب کرد.

چند مورد تحریم های بالا که ممکن است بخشی از کل تحریم ها باشد قبل از مسئله هسته ای ایران بوده و علت و اساس آن تحریم ها نقض حقوق بشروحمایت و کمک به فعالیت های تروریستی اعلام گردیده است.

- ❖ بعد از امضای موافقتنامه ژنو بفاصله کوتاهی کنگره آمریکا تحریم های جدیدی علیه ایران وضع کرد که با وجود اعتراض جمهوری اسلامی هم از گردونه اجرا خارج نشد. این امرنشانی از آن است که تحریم های کنگره گرچه همزمان با تحریم های هسته ای است ولی ارتباط موضوعی ندارد.

بنابراین تحریم های بانکی و نفتی (قانون تحریم بانک ملی و نفتی ایران ۲۰۱۱) و سایر تحریم های کنگره آمریکا که در جریان اختلاف هسته ای تحمیل جمهوری اسلامی شده است دنباله همان تحریم های قبل از مسئله هسته ای ایران بوده و ارتباطی به مسائل هسته ای ندارد.

رابطه تحریم های کنگره با قطعنامه های شورای امنیت

بحث در اینکه تحریم های کنگره آمریکا و یا اتحادیه اروپا علیه کشور دیگری قانونی است یا خیر هنوز به نتیجه نرسیده است ولی دودلیل وجود دارد که در تشخیص موضوع بسیار موثرند.

دلیل اول الهام تحریم های کنگره از قطعنامه شورای امنیت

در قطعنامه شماره ۱۹۲۹ مصوب ۹ ژوئن ۲۰۱۰ شورای امنیت که به استناد ماده ۴۰ منشور سازمان ملل علیه ایران بمناسبت فعالیت های هسته ای صادر شد، تکلیفی هم برای همه کشورهای عضو سازمان مقرر ساخته که از جمله است بند ۲۳ قطعنامه که میگوید:

<شورای امنیت از تمام کشورها میخواهد تا تدابیر مناسبی را اتخاذ کنند که مانع از افتتاح شعبه ها، شرکت های فرعی و یا نمایندگان ادارات بانکهای ایرانی در خاک خود شوند همچنین تدابیری اتخاذ کنند که مانع از سرمایه گذاری مشترک جدید، گرفتن مالکیت منافع در داخل و یا ایجاد روابط مابین بانکهای ایرانی و بانکهای شوند که تحت حاکمیت قضائی این کشورهاستند تا ازارانه خدمات مالی ممانعت بعمل آید در صورتیکه اطلاعاتی داشته باشند که اینگونه فعالیتها میتواند در گسترش فعالیت های اتمی موثر باشد.>

بنابراین گرچه کنگره آمریکا خود را مقید به تبعیت از خواست شورای امنیت نمیداند ولی درخواست قطعنامه از عموم اعضای سازمان ملل میتواند مجوزی برای کنگره در وضع قانون تحریم بانک ملی و نفتی ایران شناخته شود و مسئله خودسری آمریکا را در وضع قانون تحریم بانکی و نفتی زیر سوال ببرد.

دلیل دوم فراگیری قانون تحریم کنگره

مسیر اجرائی تحریم های آمریکا که زیر نظر وزارت دارائی آن کشور مدیریت میشود نشان میدهد که از قدرت اجرائی وقانونی فوق العاده ای برخوردار است، کشورهای انگیس هلند وایتالیا دربرخورد با قانون تحریم های آمریکا خسارات و زیان های بسیار سنگینی به آمریکا داده اند و اتهام آنها فقط برخی معاملات با ایران ویا سودان بوده است.

همین یکی دوروز پیش آمریکا یکی ازبزرگترین بانکهای فرانسه رابه مبلغ ۹ میلیارد دلارجریمه کرد اتهام بانک مزبور این است که آن بانک درفاصله سالهای ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۹ تحریم های علیه ایران و سودان را نقض کرده است وبعد ازاین جریمه بلافاصله ۴ بانک دیگر آلمانی وفرانسه درمعرض اتهام قرارگرفته اند، جریان جریمه ها نشان میدهد که متضررین براحتی تن به پرداخت جریمه داده اند.

مدیرعامل بانک فرانسوی باریبا که ۹ میلیارد دلارجریمه شده فقط گفته: <مبلغ جریمه متناسب نیست>.

<نایجل> مدیرعامل شرکت دلبلیو لکال که یک شرکت خصوصی متخصص درتجارت بین المللی است گفته است <امروزمعاملات قانونی بین اتحادیه اروپا وایران صورت نمیگیرد علت آن وحشت ازجریمه وتحریم های آمریکاست>.

دولت فرانسه، هم پیمان آمریکا، عضو رسمی وصاحب حق وتو ومتحد سیاسی ونظامی آمریکاست، دراتحادیه اروپا نفوذ رسمی واقتدارتصمیم گیری دارد، معهذا میبینیم که درمقابل تحریم های آمریکا عاجز وتسلیم است وبجای شکایت ورفع مزاحمت آمریکا راه سازش وتسلیم رابراگزیده.

درهمین سال جاری ۱۸۸ کشور عضو سازمان ملل متحدخواستارپایان دادن به تحریم ۵۰ ساله کوبا شدند و آمریکا اعتنائی نکرد.

درمورد اختلاف بین روسیه واوکراین، آمریکا ازسلاح تحریم ها استفاده کرد. اینطوربنظر میرسد که هیچ محدودیتی برای استفاده ازسلاح تحریم ها وجود ندارد کما اینکه بعلت اینکه رئیس جمهور اوگاندا از امضای قانون آزادی همجنس گرانی خودداری کرد آقای اوباما فوراً اوگاندا را تحریم اقتصادی کرد.

اگرمبانی حقوقی قوی تحریم های آمریکا را پوشش نمیداد چرا کشورهای بزرگ که زیرتیغ تحریم آمریکا قرارگرفته اند ساکت مانده اند؟ اتومبیل سازی پژو درفرانسه بمناسبت همین تحریم های یکطرفه آمریکا از پادر آمد وکارگران وسندیگاهای کارگری فرانسه به شکایت رفتند معهذا فرانسه جزتسلیم کاری نکرد.

این تحریر ممکن است ناقص شناخته شود اگر دررابطه با تحریم های کنگره آمریکا، از توجه به تاکیدات حقوق بین الملل غفلت شود به امید فرصتی وتقدیم تحریر دیگر.